

Zuzana Štičková

Denotáty adjektiv částečně konvertovaných v substantiva

Denotation of adjectives partly converted into nouns

Posudek oponentky bakalářské práce

Ve své bakalářské práci se Zuzana Štičková zaměřila na případy částečné konverze adjektiva v substantivum v angličtině. V teoretické části práce ukázala, jak se v sekundární literatuře liší pohledy na tato de-adjektivní substantiva (konverze jako syntaktický nebo morfologický proces, konverze jako nulová derivace, vztah konverze a elipsy, úplná a částečná konverze, třídy substantiv vzniklých částečnou konverzí adjektiva), a vymezila přesně kritéria, jichž se při vymezení a popisu zkoumaných substantiv bude držet. Důležitou součástí metodologické kapitoly je pak zdůvodnění, proč byla některá substantiva (např. *the following*, *the signified*, *the Metropolitan*) ze vzorku 167 zkoumaných adjektiv (100 různých typů) částečně konvertovaných v substantiva vyčleněna. Výsledky vlastního výzkumu prezentuje autorka v pěti podkapitolách věnovaných čtyřem typům denotátů zkoumaných adjektiv a shrnutí rozdílů mezi těmito čtyřmi skupinami. Na základě dobře promyšlené analýzy excerpovaných dokladů dospěla autorka k modifikaci klasifikace prezentované v *A Comprehensive Grammar of the English Language*: adjektiva částečně konvertovaná v substantiva dělí na třídy označující a) skupiny osob nebo zvířat, b) příslušníky národa a c) abstraktní pojmy a jako zvláštní třídu (nikoli jako výjimku v rámci třídy a) vymezuje skupinu adjektiv odkazujících na jednotlivé osoby (d). Také třída a) je definována odlišně, než bývá v mluvnicích obvyklé – autorka ukazuje, že vedle osob mohou tato adjektiva odkazovat také na skupiny zvířat (*the young*). Za velmi přínosný pokládám popis morfologické stavby konvertovaných adjektiv a porovnání jednotlivých tříd z tohoto hlediska (dominantní postavení adjektiv se sufixem *-ed* ve třídě a) zatímco ve třídě c) je tento typ zastoupen jen jedním adjektivem). Případně by bylo možné tento popis doplnit ještě o význam použitých sufixů, který může přispět k osvětlení denotace adjektiv, např. *-ive* charakterizuje Quirk et al. (1985: 1555) jako „fundamentally related to the active, ‚of the kind that can V‘“, zatímco význam adjektiv na *-able* je pasivní (‚of the kind that can be V-ed‘). Autorka si všímá také míry lexikalizace jednotlivých částečně konvertovaných adjektiv (opírá se přitom o *Oxford English Dictionary*) a nachází značné rozdíly mezi jednotlivými třídami. Je třeba ocenit, že autorka zkoumala částečně konvertovaná adjektiva nikoli izolovaně, ale ve větě nebo i v širším kontextu. Díky tomu přináší zajímavý poznatek o tom, že substantiva vzniklá částečnou konverzí se ve větě často vyskytují ve dvojicích nebo i ve větším počtu. Vztah mezi těmito substantivy lze obvykle popsat jako významovou opozici nebo kohyponymii. Závěr práce (i když se blíží spíše souhrnu práce včetně metodologie) jasně a přehledně shrnuje poznatky, k nimž autorka dospěla. Orientaci v příloze usnadňuje řazení příkladů podle tříd adjektiv částečně konvertovaných v substantiva.

Dotazy a připomínky k jednotlivostem

1. U každé třídy je popisována pre- a post-modifikace částečnou konverzí vzniklého substantiva. Byla modifikace zkoumána systematicky? Zdá se, že všechny doklady premodifikátorů byly nalezeny u substantiv, která nebyla přímým výsledkem vyhledávání (str. 36, 62 aj.). Použitá formulace dotazu, na jehož základě byla částečně konvertovaná adjektiva vyhledávána v korpusu, substantiva s premodifikátory vylučuje.
2. Souvisí značné zastoupení záporných adjektiv s tím, že se zkoumaná substantiva často vyskytují ve dvojicích (trojicích), mezi jejichž členy je vztah významové opozice? Objevují se záporná adjektiva i mimo tyto dvojice?

3. Spojení *the unsaleable* (str. 53, př. 25) je řazeno k částečně konvertovaným adjektivům. Nemůže ale představovat případ elipsy? Zdá se, že referent řídicího substantiva by mohl být doplňitelný z kontextu, tedy nikoli *that which is unsaleable*, ale spíše *those (books/publications) which are unsaleable*.
4. Kolik různých typů adjektiv je zastoupeno ve třídě a? Na několika místech práce (např. str. 31, 33) se uvádí 52, ale součet v tabulce 2 (str. 35) je 53?
5. Není mi zcela jasné, proč bylo ve zkoumaném vzorku zachováno (*and*) *the like* („idiomatické fráze“ *to the full, in the main* zahrnuty nejsou). Bylo by možné to ještě vysvětlit?
6. Porovnání počtu různých adjektiv a celkového počtu všech adjektiv v jednotlivých třídách (str. 59) je poněkud chaotické; nejvariabilnější je typ c – abstraktní pojmy (nikoli b). Přehlednější než porovnání poměrného zastoupení tříd (v procentech) by bylo zřejmě porovnání na základě „type/token ratio“ (kolikrát se průměrně vyskytne každý typ adjektiva ve skupině):

třída	types	tokens	type/token ratio
a) skupiny osob/zvířat	52	85	1,6
b) národnosti	7	26	3,7
c) abstraktní pojmy	37	48	1,3
d) jednotlivé osoby	4	8	2,0

Je vidět, že názvy národností se opakují často, zatímco ve třídě c se málokteré adjektivum vyskytne víc než jednou.

7. *Ing*-ový tvar v př. 4 na str. 37 by bylo možné chápat jako gerundium (s podmětem *the unbalanced*).
8. K jazykové stránce: opakuje se několikrát konstrukce typu *out of the 48 instances of this class, 22 of them ...* (str. 52, 41, 59); korpus sám nemůže nic zdůraznit (*highlight*, str. 23), poskytnout (*provide*, str. 24) ani nalézt (*find*, str. 29).
9. Při citování gramatik s několika autory je třeba uvádět např. Quirk et al. (nikoli jen Quirk – str. 19, 20); u internetových zdrojů se standardně uvádí, kdy se s nimi naposledy pracovalo („Accessed ...“).

Závěr

Zuzana Štičková podává ve své bakalářské práci detailní a přesnou analýzu anglických adjektiv částečně konvertovaných v substantiva. Na jejím základě modifikuje a upřesňuje klasifikaci denotátů zkoumaných adjektiv. Při popisu zkoumaného vzorku adjektiv si ale autorka všimla nejen denotace adjektiv, ale i jejich morfologické stavby, frekvence výskytu a začlenění do věty a širšího kontextu. Díky tomu obohatila popis částečné konverze o důležité poznatky týkající se rozdílů mezi jednotlivými třídami částečně konvertovaných adjektiv a jejich role ve výstavbě textu.

Doporučuji bakalářskou práci k obhajobě a předběžně ji hodnotím jako výbornou až velmi dobrou.